

**Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»**

Схвалено

Вченою радою
ДВНЗ «Ужгородський
національний університет»,
протокол № 5, від 12.05.2016р.

Затверджено

Ректор ДВНЗ «Ужгородський
національний університет»

В.І.Смоланка

« 12 »

**Освітньо-наукова програма
«Політологія»**

**підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
–доктора філософії – спеціальності 052 «Політологія»**

Освітньо-наукова програма «Політологія» підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти – доктора філософії – спеціальності 052 «Політологія» розроблена згідно з вимогами Закону України «Про вищу освіту».

• Програма відповідає третьому (освітньо-науковому) рівню вищої освіти та восьмому кваліфікаційному рівню за Національною рамкою кваліфікації.

Укладачі програми:

Вегеш М.М. – доктор історичних наук, професор

Лендьел М.О. – доктор політичних наук, доцент

Палінчак М.М. – доктор політичних наук, професор

Остапець Ю.О. – кандидат політичних наук, доцент

Ключкович А.Ю. – кандидат політичних наук, доцент

Марадик Н.В. – кандидат політичних наук, доцент

Програму узгоджено:

Проректор з науково-педагогічної роботи

проф. І.П. Студеняк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСВІТНЬО-НАУКОВОЇ ПРОГРАМИ

Метою освітньо-наукової програми є освітньо-наукова підготовка докторів філософії за спеціальністю 052 «Політологія», що здатні провадити самостійну науково-дослідну, науково-педагогічну, науково-практичну та організаційну діяльність у галузі політичної науки, крізь призму дослідження трансформаційних процесів в Україні та у країнах Центрально-Східної Європи.

Доктор філософії – це освітній і водночас перший науковий ступінь, що здобувається на третьому рівні вищої освіти на основі ступеня магістра.

Освітньо-наукова програма передбачає надання здобувачам освітньо-наукового рівня у аспірантурі необхідних навичок для здобуття особою теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Освітньо-наукова програма включає наступні розділи:

А. Освітня складова (60 кредитів ECTS)

I. Нормативна частина

- цикл гуманітано-наукової підготовки
- цикл професійної наукової підготовки

II. Варіативна частина

- дисципліни вільного вибору аспіранта

Б. Практична складова

III. Практична підготовка (педагогічна практика)

Освітньо-наукова програма розроблена відповідно до вимог Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII.

I. НОРМАТИВНА ЧАСТИНА

Цикл нормативна частина включає у себе дисципліни гуманітарно-наукової підготовки та професійної наукової підготовки

Тематичний блок I.1 «Гуманітарно-наукова підготовка» спрямований на надання аспірантам оптимальних знань та навичок, необхідних для здійснення молодими вченими професійного наукового пошуку та синтезу виважених обґрунтованих ідей.

У межах Тематичного блоку I.1 «Гуманітарно-наукова підготовка» вивчаються наступні дисципліни:

№	Назва дисципліни	Кількість кредитів	Кількість годин	Кількість аудиторних годин	Кількість годин на самостійне вивчення	Форма контролю
Тематичний блок I.1: «Гуманітарно-наукова підготовка»						
1	Теорія і методологія класичної та сучасної філософії	6	180	72	108	Залік, екзамен
2	Іноземна мова	8	240	96	144	Залік, екзамен
3	Організація і проведення наукових досліджень	6	180	78	102	Залік, екзамен
4.	Інновації в сучасній педагогіці	4	120	48	72	Залік
5.	Сучасні інформаційні технології	4	120	48	72	Екзамен
Загалом по блоку I.1		28	840	342	498	

Тематичний блок I.2 «Професійна наукова підготовка» спрямований на засвоєння аспірантами знаннями щодо сучасних теоретичних та методологічних розробок у сфері дослідження політичних інститутів та процесів регіонального та місцевого рівнів, ролі релігійного, конфесійного чинника у розвитку глобальної та регіональних систем міжнародних відносин, набуття у рамках програми підготовки докторів філософії навичок дослідницької, наукової роботи, прикладного політологічного аналізу.

У межах Тематичного блоку I.2 «Професійна наукова підготовка» вивчаються наступні дисципліни:

№	Назва дисципліни	Кількість кредитів	Кількість годин	Кількість аудиторних годин	Кількість годин на самостійне вивчення	Форма контролю
Тематичний блок I.2: «Професійна наукова підготовка»						
1	Методологія дослідження регіональних та місцевих політичних процесів	6	180	72	108	Залік, екзамен
2	Релігійний фактор у міжнародних відносинах	6	180	72	108	Залік, екзамен
Загалом по блоку I.2		12	360	144	216	

II. ВАРІАТИВНА ЧАСТИНА

Варіативна складова освітньо-наукової програми формується з урахуванням сучасних вітчизняних та світових тенденцій розвитку політичної науки, особливостей розвитку галузевих напрямків політології та індивідуальних освітніх запитів аспірантів. Варіативна складова створює передумови для відображення у змісті освітньо-наукової програми особливостей вузькопрофільної підготовки в межах обраних дисциплін, а головне – для диференціації та індивідуалізації підготовки аспірантів.

Варіативна частина освітньо-наукової програми включає в себе блоки по 3 навчальні дисципліни, з яких аспірант обирає для навчання 1 блок.

У межах Тематичного блоку II.1 «Дисципліни вільного вибору аспіранта» вивчаються наступні дисципліни:

№	Назва дисципліни	Кількість кредитів	Кількість годин	Кількість аудиторних годин	Кількість годин на самостійне вивчення	Форма контролю
Тематичний блок II.1: «Дисципліни вільного вибору аспіранта»						
1	Державотворчі процеси в Україні	3	90	38	52	Екзамен
	Україна в сучасних вітчизняних і зарубіжних геополітичних доктринах	3	90	38	52	Екзамен
	Актуальні проблеми українського елітотворення	3	90	38	52	Екзамен
2	Міграційні процеси у міжнародних відносинах та політиці європейських країн	3	90	38	52	Екзамен
	Євроінтеграційні процеси в країнах Центральної Європи	3	90	38	52	Екзамен
	Неінституційні практики у місцевій та регіональній політиці країн Центральної Європи	3	90	38	52	Екзамен
3	Моделі державно-церковних відносин	3	90	38	52	Екзамен
	Державно-церковні відносини в Україні	3	90	38	52	Екзамен
	Церква і політика	3	90	38	52	Екзамен

4.	Розвиток партійних систем країн Європейського Союзу	3	90	38	52	Екзамен
	Теорія і практика посткомуністичних (кольорових) революцій	3	90	38	52	Екзамен
	Регіональний розвиток України	3	90	38	52	Екзамен
5	Системи державного правління країн Європейського Союзу	3	90	38	52	Залік
	Системний аналіз і теорія політичних систем	3	90	38	52	Залік
	Вибірчі системи країн Європейського Союзу	3	90	38	52	Залік
6	Порівняльний аналіз політичних інститутів країн Центрально-Східної Європи	3	90	38	52	Залік
	Технологія написання аналітичного документу	3	90	38	52	Залік
	Публічні політики ЄС	3	90	38	52	Залік
Загалом по блоку II.1		18	540	228	312	

III. ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА

Цикл практичної підготовки включає в себе власне роботу аспіранта над дисертацією, підготовку виступів на наукових семінарах та круглих столах, написання наукових статей і тез конференцій, публікації в міжнародних виданнях, тобто всі можливі види наукової діяльності, в яких аспірант реалізовує набуті знання, вміння та навички у практичній науковій роботі.

У межах Тематичного блоку III.1 «Практична підготовка» здійснюється:

№	Вид діяльності	Кількість кредитів	Кількість годин
1	Робота над дисертацією	50	1500
2	Педагогічна практика	2	60
3	Науковий семінар	20	600
4	Написання наукових публікацій	24	720
5	Попередній захист дисертації	2	60
6	Захист дисертації	10	300
Загалом по блоку III.1		108	3240

IV. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ (КОМПЕТЕНТНОСТІ ОСВІТНЬОЇ СКЛАДОВОЇ)

Теорія і методологія класичної та сучасної філософії

Знати:

- основні філософські течії та напрямки, їх історичний, концептуальний і методологічний зміст;
- основні філософські категорії, концепції та їхній методологічний потенціал для вирішення проблемних питань гуманітарних та природничих наук;
- основні теорії розвитку буття та їх значення для аналізу конкретних наукових проблем;
- основні теорії пізнання, концепції істини та її критерії для осмислення конкретних наукових проблем;
- представників різних періодів філософії та сутність їх вчення;
- основні суспільні цінності та їх класифікацію;
- основні методологічні підходи до вивчення природних і суспільних явищ.

Вміти:

- застосовувати концептуально-методологічні знання про сутність природних і суспільних явищ для аналізу проблем в тій чи іншій галузі науки;
- застосовувати концептуально-методологічні принципи для пізнання явищ в тій чи іншій сфері науки;
- застосовувати знання з філософії для пошуку методів і методології розв'язання конкретно-наукових проблем;
- аналізувати на основі філософських знань сутність природних і суспільних явищ;
- прогнозувати на основі філософських знань можливий розвиток природних і суспільних процесів;
- опрацьовувати філософські тексти;
- аналізувати проблеми сучасного життя із використанням філософських понять та категорій.

Тривалість. Всього – 180 год., лекції – 46 год., практичні – 26 год., самостійна робота – 108 год.

Форма контролю – залік, екзамен.

Іноземна мова: (англійська, німецька)

Знати:

- програмний матеріал з усього комплексу фонетичних та лексико-граматичних правил;
- методику самостійної позааудиторної роботи над удосконаленням мови;
- граматичні вимоги щодо правильного оформлення ділового мовлення в усній та письмовій формах.

Вміти:

- вільно і правильно розмовляти однією з іноземних мов у різних ситуаціях, головним чином у ситуаціях професійного спілкування;
- читати та анотувати наукові та професійні тексти;
- виступати з доповідями та повідомленнями з тематики своїх науково-професійних інтересів;
- виконувати свої дослідницькі роботи та захищати їх іноземною мовою;
- вільно користуватися лексикою наукових та професійних документів.

Усне мовлення:

- продукувати чіткий, докладний монолог на відповідно до обраної спеціальності;
- виступати з підготовленими презентаціями, доповідями на наукових конференціях;
- реагувати на основні ідеї та розпізнати важливу наукову інформацію під час обговорень, дискусій, офіційних перемовин, лекцій, бесід, що пов'язані з обраною спеціальністю.

Аудіювання:

- розуміти та розпізнавати інформацію в ході професійно-наукових обговорень;
- розуміти намір мовця і комунікативні наслідки його висловлювання.

Читання:

- розуміти та вміти перекласти із словником автентичні тексти за фахом з підручників, газет, науково-популярних і спеціалізованих журналів та Інтернет видань;
- розуміти деталі та загальний зміст наукового тексту, у т.ч. академічну та професійну кореспонденцію;
- знаходити конкретну інформацію, пов'язану з предметом навчання.

Письмо/граматика:

- писати деталізовані тексти різного спрямування, пов'язані з особистою та професійною сферами;
- писати тези, доповіді, реферати та анотації із високим ступенем граматичної коректності.

Тривалість. Всього – 240 год., лекції – 32 год., практичні – 64 год., самостійна робота – 144 год.

Форма контролю – залік, екзамен.

Організація і проведення наукових досліджень

Знати:

- основні поняття та категорії, що пов'язані з організацією та проведенням наукових досліджень;
- основні етапи становлення та розвитку сучасної науки, основні наукові (методологічні) школи сучасної науки;
- про аспекти впливу соціально-економічних умов, історичних та політичних подій на специфіку наукових підходів та методологію дослідження;
- поняття про наукову діяльність, її види, форми, характеристика суб'єктів, підготовка та атестація наукових і науково-педагогічних кадрів;
- зміст основних методів та методик наукових досліджень (збору та обробки наукової інформації);
- вимоги до організації і проведення наукових досліджень, їх класифікацію, види, форми, науковий та науково-прикладний результат;
- принципи та вимоги до побудови програм та планів фундаментальних наукових досліджень;
- форми узагальнення наукових результатів; поняття творчості та наукової творчості, їх ознаки;
- форми наукових документів, логічні засоби зв'язку, техніко-орфографічні правила оформлення та уніфікації наукових документів; характерні особливості наукової мови та наукової творчості;
- особливості наукової публікації та методологію емпіричних досліджень;
- структуру, логіку і систему вимог до дисертаційної роботи.

Вміти:

- аналізувати зміст основних методів, методик та інструментарію наукових досліджень;
- формулювати висновки та узагальнення; застосовувати сучасні ефективні засоби роботи з науковою та навчально-методичною літературою;
- давати критичну оцінку щодо використання найприйнятніших та найефективніших методів збору й обробки наукової інформації;
- працювати з різноманітними методами та методиками сучасного наукового аналізу;
- працювати з текстами наукових джерел; складати модель творчої роботи, програму і план наукового дослідження;
- володіти прийомами роботи над науковим текстом (есе, тези, стаття, дисертаційна робота);
- вірно оформляти і представляти результати наукових досліджень;
- обґрунтовувати практичну значущість результатів дослідження, захищати результати дисертаційного дослідження у встановленій формі;
- володіти поняттями та засобами авторського права.

Тривалість. Всього – 180 год., лекції – 52 год., практичні – 20 год., самостійна робота – 102 год.

Форма контролю – залік, екзамен

Інновації в сучасній педагогіці***Знати:***

- зміст і розвиток педагогічних теорій, внесок видатних педагогів України та світу в педагогічну науку;
- основні категорії педагогіки;
- методи інноваційних педагогічних досліджень;
- закономірності, принципи та методи навчання та виховання;
- наукові та організаційні засади системи освіти України, специфіка навчальних закладів різного типу;
- функціональні обов'язки викладача та психолого-педагогічні вимоги до виконання професійних обов'язків.

Вміти:

- планувати та організовувати навчально-виховну роботу у Вищій школі відповідно до основних педагогічних закономірностей та принципів;
- планувати педагогічну діяльність, доцільно визначати мету, завдання та зміст;
- застосовувати на практиці оптимальні та ефективні методи, засоби та форми навчання та виховання;
- аналізувати педагогічні ситуації, результати виховання і навчання, вивчати студентів, виявляти причини відставань в навчанні, недоліків у поведінці та усувати їх;
- ефективно виконувати функції педагогічного працівника, взаємодіючи з колегами, студентами та керівництвом;
- підвищувати творчу активність;
- займатися самоосвітою, самовдосконаленням, новими прогресивними технологіями навчання та виховання, засобами їх реалізації.

Тривалість. Всього – 120 год., лекції – 28 год., практичні – 20 год., самостійна робота – 72 год.

Форма контролю – залік

Сучасні інформаційні технології

Знати:

- загальні принципи побудови, функціонування та використання сучасних інформаційних технологій в наукових дослідженнях;
- історичний розвиток інформаційних технологій та їх культурний вплив на розвиток наукового та науково-технічного мислення;
- основні джерела наукових даних;
- види наукових даних та способи їх пошуку.

Вміти:

- провести пошук наукових публікацій в зазначеній науковій області;
- користуватись основними міжнародними наукометричними базами;
- видати рекомендації з підвищення наукометричних публікацій вченого і наукової організації;
- вирішувати нові проблеми наукових досліджень за рахунок впровадження сучасних інформаційних технологій .
- отримувати якісну інформацію з кількісних джерел для проведення наукових досліджень;
- висунути вимоги до сайта-публікатора наукових результатів аспіранта, кафедри, наукової школи.

Тривалість. Всього – 120 год., лекції – 28 год., практичні – 20 год., самостійна робота – 72 год.

Форма контролю – екзамен

Методологія дослідження регіональних та місцевих політичних процесів

Знати:

- основні поняття та категорії, що які використовуються у політичній регіоналістиці та локальних політичних студіях;
- засадничі наукові принципи, методи та підходи;
- основні етапи становлення та розвитку політичної регіоналістики та локальних політичних студій;
- сучасні концепти, теорії, що пояснюють специфіку регіонального та локального політичних процесів;
- методологічні підходи, які є інструментальними для вивчення регіонального та місцевого політичного життя;
- фактори, які визначають специфіку функціонування/розвитку політичних інститутів та процесів субрегіонального рівня;
- методи аналізу, моделювання, прогнозування регіональних та місцевих політичних інститутів і процесів;
- техніки збору, систематизації, узагальнення емпіричних даних, що характеризують фактори, ресурси, діяльність акторів та агентів регіональної та місцевої політики, культурно-цінні аспекти громадсько-політичного життя;
- принципи застосування порівняльного підходу у дослідженні регіонального та місцевого політичного життя;
- вимоги до оформлення теоретико-методологічної частини політологічного дослідження.

Вміти:

- визначати об'єкт і предмет дослідження, інші предметні зв'язки, які необхідно дослідити;

- формулювати теоретико-методологічну схему наукової роботи;
- диференціювати фактори, які впливають на об'єкт і предмет дослідження задля визначення оптимальної методології дослідження;
- застосовувати найбільш інструментальні методи з метою аналізу регіональної та місцевої політики;
- використовувати ресурси наукометричних баз з метою акумуляції результатів здійснених наукових досліджень;
- давати критичну оцінку щодо використання найприйнятніших та найефективніших методів збору й обробки наукової інформації;
- використовувати евристичні методи та потенціал для формулювання гіпотези наукового дослідження;
- застосовувати якісні та кількісні методи для акумулювання емпіричних даних;
- використовувати інформаційні технології для узагальнення зібраної емпірії та вироблення теоретичних узагальнень;
- презентувати теоретико-методологічну схему дослідження.

Тривалість. Всього – 180 год., лекції – 58 год., практичні – 20 год., самостійна робота – 102 год.

Форма контролю – залік, екзамен.

Релігійний фактор у міжнародних відносинах

Знати:

- поняття релігії у контексті міжнародних відносин,
- функціональний вияв релігії в міжнародних відносинах,
- поняття політичної релігії у контексті міжнародних взаємовідносин,
- історичний розвиток та особливості віровчення світових релігій.
- роль та місце релігійного фактору у міжнародних відносинах,
- поняття релігійного фактору у міжнародних відносинах,
- теоретичні підходи до вивчення ролі релігійного чинника в міжнародних відносинах і світовій політиці.

Вміти:

- аналізувати особливості релігійного фактору у міжнародних відносинах;
- аналізувати шляхи та способи, за допомогою яких релігія впливає на міжнародні відносини;
- аналізувати поняття релігійного конфлікту та його роль у міжнародних відносинах;
- характеризувати міжнародне-правове регулювання релігійної свободи;
- аналізувати роль релігійного фактору у США, Східній і Західній Європі та інших країнах;
- визначати вплив релігійного фактору на політику та державу;
- прогнозувати перспективи розвитку глобального релігійного діалогу;
- самостійно робити аргументовані висновки.

Тривалість. Всього – 180 год., лекції – 58 год., практичні – 20 год., самостійна робота – 102 год.

Форма контролю – залік, екзамен.

Педагогічна практика

Знати:

- основні законодавчі документи, що стосуються системи освіти;
- права й обов'язки суб'єктів навчального процесу (викладачів, студентів);

- концептуальні основи навчального предмету, його місце в загальній системі знань і цінностей та навчальному плані освітнього закладу.

Вміти:

- інтегрувати теоретичні знання і практичний досвід;
- реалізовувати професійні якості на практиці;
- враховувати в педагогічній діяльності вікові та психологічні особливості студентів; фахово володіти знаннями курсу, достатніми для аналітичної оцінки, вибору й реалізації освітньої програми.

Тривалість. Всього – 60 год.

Форма контролю – залік.

Державотворчі процеси в Україні

Знати:

- програмний матеріал курсу;
- сутність і основні концепції теоретиків українського державотворення;
- основні ідеї, погляди та праці найяскравіших представників історії українського державотворення (М. Драгоманов, І. Франко, В. Липинський, М. Грушевський, В. Винниченко, Д. Донцов, А. Волошин, А. Шептицький та ін.);
- зародження та еволюцію української державної ідеї з найдавніших часів до сьогодення;
- основні етапи української державності в ХХ ст.;
- державотворчі процеси в Закарпатті (1918-1919 рр., 1938-1939 рр., 1945-1946 рр., 1989-1991 рр.);
- політичний досвід самостійної України;
- соціальні трансформації та етнокультурну структуру суспільства;
- особливості реформування економічної, культурної та інших сфер.

Вміти:

- охарактеризувати концептуальну основу державотворчих процесів в Україні;
- аналізувати, класифікувати та систематизувати вивчений матеріал;
- розуміти основні тенденції й проблеми державотворчих процесів на сучасному етапі;
- виявляти недоліки практичної реалізації державотворчих процесів;
- давати інформаційно-аналітичні інформації;

застосовувати знання про історію та сучасний стан державотворчих процесів в Україні.

Тривалість. Всього – 90 год., лекції – 20 год., практичні – 18 год., самостійна робота – 52 год.

Форма контролю – екзамен.

Україна в сучасних вітчизняних і зарубіжних геополітичних доктринах

Знати:

- програмний матеріал дисципліни;
- геополітичні дослідження вітчизняних вчених;
- основні концепції зарубіжних геополітичних шкіл;
- фундаментальні геополітичні праці про місце і роль України у сучасних міжнародних відносинах;
- тенденції розвитку сучасної геополітики та сучасного міжнародного процесу;
- місце України у процесах європейської інтеграції, євроінтеграційні перспективи України;

- історію становлення і розвитку відносин України із країнами Центральної та Східної Європи, США тощо.

Вміти:

- об'єктивно і критично аналізувати основні світові геополітичні концепції та доктрини;
- характеризувати і визначати концептуальні основи зовнішньої політики України;
- визначати магістральні напрями зовнішньої політики України на сучасному етапі;
- характеризувати європейську та євроатлантичну парадигму української політики;
- давати оцінку стану відносин України з державами Центральної і Східної Європи, США і Канади;
- синтезувати та узагальнювати складові і напрями української геостратегії;
- аналізувати основні етапи та еволюцію геополітичного курсу України після проголошення незалежності.

Тривалість. Всього – 90 год., лекції – 20 год., практичні – 18 год., самостійна робота – 52 год.

Форма контролю – екзамен.

Актуальні проблеми українського елітотворення

Знати:

- програмний матеріал дисципліни;
- сутність і основні концепції українського елітотворення;
- роль української політичної еліти на різних етапах українського державотворення;
- внесок представників політичної еліти у національно-визвольну боротьбу українського народу;
- шляхи формування національної політичної еліти;
- професійні якості і політичні орієнтації (перехідної) політичної еліти України;
- межі впливу української політичної еліти на сучасну політику.

Вміти:

- характеризувати концептуальні основи елітотворчих процесів в Україні;
- аналізувати, класифікувати та систематизувати вивчений матеріал;
- розуміти основні тенденції й проблеми елітотворчих процесів на сучасному етапі;
- логічно і послідовно аналізувати проблеми українського еліто творення;
- з'ясовувати фактори впливу української політичної еліти на суспільство;
- давати оцінку сучасному процесу вітчизняного елітотворення;
- розкривати деформації свідомості й поведінки представників політичної еліти;
- виявляти недоліки практичної реалізації елітотворчих процесів.

Тривалість. Всього – 90 год., лекції – 20 год., практичні – 18 год., самостійна робота – 52 год.

Форма контролю – залік.

Міграційні процеси у міжнародних відносинах та політиці європейських країн

Знати:

- концептуальні підходи, понятійний апарат до аналізу міграційних процесів;
- історичні та сучасні закономірності міграційних процесів у сучасних міжнародних відносинах;
- сутність міграційної політики національних держав та інтеграційних і наднаціональних утворень;
- етапи формування та особливості міграційної політики в європейських країнах;

- фактори, які визначають сучасні міграційні тенденції;
- механізми і форми реалізації державної міграційної політики.

Вміти:

- аналізувати сучасні міграційні процеси за допомогою інструментального та категоріального апарату політичної науки;
- користуватися сучасними методиками прогнозування розвитку міграційних процесів;
- критично оцінювати систему заходів і механізмів щодо регулювання міграції ;
- виявляти недоліки практичної реалізації державної міграційної політики України;
- розробляти сценарії розвитку міграційних процесів у коротко-, середньострокових перспективах.

Тривалість. Всього – 90 год., лекції – 20 год., практичні – 18 год., самостійна робота – 52 год.

Форма контролю – екзамен.

Євроінтеграційні процеси в країнах Центральної Європи

Знати:

- передумови інтеграції центральноєвропейських країн у європейський простір;
- основні етапи розвитку відносин країн Центральної Європи та європейських співтовариств наприкінці XX – на початку XXI століть;
- правові норми, які регулювали євроінтеграцію постсоціалістичних країн;
- фактори, які впливали на процес європейської інтеграції центральноєвропейського регіону;
- результати, досягнуті постсоціалістичними суспільствами щодо наближення до європейських стандартів.

Вміти:

- аналізувати норми, які входять до спільного правового доробку європейських співтовариств;
- здійснювати порівняння національних законодавств центральноєвропейських країн правового доробку європейських співтовариств;
- визначати рівень підтримки євроінтеграції у середовищі центральноєвропейських суспільств у різні періоди;
- оцінювати зміст політичних програм партій країн Центральної Європи щодо пропозиції євроінтеграційного «порядку денного».

Тривалість. Всього – 90 год., лекції – 20 год., практичні – 18 год., самостійна робота – 52 год.

Форма контролю – екзамен.

Неінституційні практики у місцевій та регіональній політиці країн Центральної Європи

Знати:

- положення інституційного підходу, неінституціоналізму та інших видів інституціоналізму;
- причини поширення неінституційних процесів у місцевому та регіональному політичному процесі постсоціалістичних країн;
- історичні та сучасні форми неінституційних практик у регіонах та громадах центральноєвропейського регіону;

- механізми регулювання, попередження негативних наслідків неінституційних практик;
- специфіку неінституційного аспекту політики в різних країнах регіону Центральної Європи.

Вміти:

- аналізувати сучасні неінституційні практики за допомогою інструментального та категоріального апарату політичної науки;
- критично оцінювати систему заходів і механізмів щодо обмеження впливу недемократичних неінституційних практик;
- розробляти рекомендації органам влади, іншим структурам публічного управління щодо обмеження впливу недемократичних неінституційних практик на політичний процес;
- використовувати методи дослідження громадської думки, фокус-груп, поряд з іншими методами, які застосовуються у політичній науці.

Тривалість. Всього – 90 год., лекції – 20 год., практичні – 18 год., самостійна робота – 52 год.

Форма контролю – залік.

Моделі державно-церковних відносин

Знати:

- поняття моделей державно-церковних відносин,
- закономірності взаємодії держави і церкви,
- види моделей державно-церковних відносин,
- моделі державно-церковних відносин у США, країнах Західної і Східної Європи,
- модель державно-церковних відносин в Україні,
- шляхи співіснування держави та церкви.

Вміти:

- визначати моделі державно-церковних відносин;
- визначати взаємовідносини держави і церкви;
- характеризувати види державно-церковних відносин;
- характеризувати моделі державно-церковних відносин у США, країнах Західної і Східної Європи;
- характеризувати моделі державно-церковних відносин в Україні
- типологізувати моделі державно-церковних відносин;
- самостійно робити аргументовані висновки у сфері державно-церковних відносин.

Тривалість. Всього – 90 год., лекції – 20 год., практичні – 18 год., самостійна робота – 52 год.

Форма контролю – екзамен.

Державно-церковні відносини в Україні

Знати:

- історію становлення та динаміку державних та церковних відносин в Україні,
- закономірності та особливості формування різних конфесій в Україні,
- актуальні проблеми державно-церковних і міжконфесійних взаємин в Україні: історичні та міжнародно-політичні аспекти;
- основні положення всіх тем, передбачених навчально-тематичним планом.

Вміти:

- аналізувати особливості державно-церковних відносин в Україні;
- характеризувати поняття державно-церковних відносин в Україні;
- аналізувати правове регулювання взаємовідносин релігії і держави;
- розуміти конституційно-правовий статус церкви в Україні;
- характеризувати взаємини держави і церкви в Україні;
- аналізувати особливості державно-конфесійних відносин в Україні;
- аналізувати шляхи співпраці держави та церкви в Україні;
- самостійно робити аргументовані висновки.

Тривалість. Всього – 90 год., лекції – 20 год., практичні – 18 год., самостійна робота – 52 год.

Форма контролю – екзамен.

Церква і політика**Знати:**

- поняття та значення державно-церковних відносин,
- закономірності взаємодії церкви та політики на сучасному етапі розвитку міждержавних відносин,
- значення церкви та політики у функціонуванні держави;
- місце та вплив церкви на політику держави;
- шляхи взаємодії церкви та політики у державах світу.

Вміти:

- аналізувати особливості взаємодії церкви та політики;
- визначати місце та роль церкви у політичному житті держави;
- самостійно робити аргументовані висновки щодо взаємовідносин церкви та політики.

Тривалість. Всього – 90 год., лекції – 20 год., практичні – 18 год., самостійна робота – 52 год.

Форма контролю – залік.

Розвиток партійних систем країн Європейського Союзу**Знати:**

- об'єкт, предмет вивчення дисципліни та методологію, яка використовується в політичній науці для вивчення політичних партій і партійних систем;
- історію становлення та основні етапи розвитку політичних партій;
- організаційну структуру та типології політичних партій країн ЄС;
- організаційно-технологічні засади регулювання діяльності політичних партій (фінансування, електоральна та парламентська діяльність тощо) в країнах ЄС;
- типологію та характеристику основних типів партійних систем;
- тенденції розвитку політичних партій та партійних систем на сучасному етапі

Вміти:

- застосовувати методологію дослідження політичних партій для аналізу партійних систем різних країн;
- орієнтуватися в проблематиці основних тенденцій розвитку сучасних політичних партій та партійних систем;
- розрізняти типи і специфіку функціонування різних типів партійних систем;
- визначати рейтинг політичних партій за визначеними критеріями;
- використовувати емпіричні індекси для аналізу партійних систем;

- готувати повідомлення, виступи, наукові статті на партологічну проблематику;
  - давати критичну оцінку діяльності політичних партій в сучасному соціумі (як в Україні так і за її межами)
  - використовувати отримані знання при вирішенні професійних завдань;
  - консультувати суспільно-громадських діячів з питань щодо утворення та діяльності політичних партій.
- Тривалість.* Всього – 90 год., лекції – 20 год., практичні – 18 год., самостійна робота – 52 год.
- Форма контролю* – екзамен.

Теорія і практика посткомуністичних (кольорових) революцій

Знати:

- об'єкт, предмет вивчення дисципліни та методологію, яка використовується в політичній науці для вивчення нового типу (кольорових) революцій;
- історію становлення та основні етапи розвитку теорії революції в політичній науці;
- причини, етапи реалізації та наслідки кольорових революцій;
- відмінності кольорових революцій і революцій у арабських країнах («Жасминова революція» (Туніс), «Революція лотоса» (Єгипет));
- особливості та наслідки «Революції троянд» (Грузія), «Революції тюльпанів» (Киргизія), оксамитових революцій в країнах Центрально-Східної Європи;
- причини та особливості «Помаранчевої революції» та «Революції Гідності» в Україні

Вміти:

- застосовувати методологію дослідження кольорових революцій для аналізу суспільно-політичних процесів у посткомуністичних країнах;
- орієнтуватися в проблематиці основних теоретичних концепцій посткомуністичних революцій;
- використовувати емпіричні індекси для аналізу суспільно-політичних процесів у перехідних суспільствах;
- давати критичну оцінку революційним подіям у сучасному світі;
- використовувати отримані знання при вирішенні професійних завдань;
- консультувати суспільно-громадських діячів з питань що стосуються революційних подій.

- Тривалість.* Всього – 90 год., лекції – 20 год., практичні – 18 год., самостійна робота – 52 год.
- Форма контролю* – екзамен.

Регіональний розвиток України

Знати:

- об'єкт, предмет вивчення дисципліни та методологію, яка використовується в політичній науці для вивчення регіональних суспільно-політичних процесів;
- історію становлення та основні етапи розвитку політичної регіоналістики;
- історичні та соціокультурні особливості основних українських регіонів: Захід, Схід, Південь, Центр;
- регіональні партійні структури;
- особливості регіональних електоральних процесів;
- причини регіонального сепаратизму;
- шляхи і основні напрямки регіональної політики.

Вміти:

- застосовувати методологію дослідження регіональних процесів на практиці;
- орієнтуватися в проблематиці основних теоретичних концепцій політичної регіоналістики;
- використовувати емпіричні індекси для аналізу суспільно-політичних процесів у регіонах України;
- давати критичну оцінку регіональним суспільно-політичним процесам;
- консультувати суспільно-громадських діячів з питань що стосуються регіональної політики та методів її реалізації.

Тривалість. Всього – 90 год., лекції – 20 год., практичні – 18 год., самостійна робота – 52 год.

Форма контролю – залік.

Системи державного правління країн Європейського Союзу***Знати:***

- понятійно-категоріальний апарат для дослідження систем державного правління;
- методологічні принципи системного, порівняльного, інституційного та інших підходів до аналізу систем державного правління;
- кількісно-формалізовані методики аналізу систем державного правління;
- основи організації системи державного правління, розподілу влади та функціонування механізму стримування і протидії в країнах ЄС;
- класифікації систем державного правління;
- основні етапи еволюції та сучасний стан розвитку систем державного правління країн ЄС;
- особливості різних типів систем державного правління у країнах ЄС, зокрема президентських, парламентських і напівпрезидентських республік.

Вміти:

- володіти теоретико-методологічним інструментарієм аналізу систем державного правління;
- користуватись методами та інструментами кількісного аналізу систем державного правління;
- здійснювати порівняння систем державного правління у країнах ЄС;
- аналізувати особливості функціонування інститутів парламентаризму, президентства та урядової влади в країнах ЄС;
- виявляти проблеми та суперечності у функціонуванні, взаємодії державно-владних інститутів в країнах ЄС.

Тривалість. Всього – 90 год., лекції – 20 год., практичні – 18 год., самостійна робота – 52 год.

Форма контролю – залік.

Системний аналіз і теорія політичних систем***Знати:***

- теоретико-методологічне та прикладне значення системного аналізу політичних явищ та процесів;
- історичний досвід використання системного аналізу у зарубіжній і вітчизняній політології;
- основні поняття системного аналізу;
- методологічні принципи, процедуру застосування системного підходу;
- базові характеристики та теоретичні моделі політичних систем;

- механізм функціонування політичної системи;
- типологію політичних систем;
- критерії та фактори ефективності політичних систем.

Вміти:

- володіти методологічним інструментарієм системного аналізу політичного життя;
- аналізувати систему як цілісність, її структуру, функції елементів, взаємозв'язки між ними;
- простежувати причинно-наслідкові зв'язки, системність у політичних відносинах та політичній діяльності;
- здійснювати порівняння політичних систем;
- аналізувати механізм функціонування елементів політичних систем;
- виявляти проблеми та суперечності у функціонуванні політичних систем.

Тривалість. Всього – 90 год., лекції – 20 год., практичні – 18 год., самостійна робота – 52 год.

Форма контролю – залік.

Виборчі системи країн Європейського Союзу

Знати:

- понятійно-категоріальний апарат для дослідження виборчих систем;
- основні методологічні підходи до аналізу виборчих систем;
- кількісно-формалізовані методики аналізу виборчих систем, взаємодії виборчих і партійних систем;
- правові основи організації та елементи виборчих систем в країнах ЄС;
- типи виборчих систем, їх переваги і недоліки;
- особливості виборчих систем у регіонально-політичному аспекті (континентально-європейська модель);
- основні етапи еволюції виборчих систем країн ЄС;
- особливості електоральної культури та моделі електоральної поведінки в країнах ЄС.

Вміти:

- володіти методологічним інструментарієм аналізу виборчих систем, в т.ч. методиками кількісного аналізу;
- проводити політологічний аналіз виборчого процесу в цілому та його окремих етапів;
- аналізувати основні елементи виборчих систем;
- здійснювати порівняння виборчих систем країн ЄС;
- оцінювати ефективність виборчих систем, їх політичні наслідки.

Тривалість. Всього – 90 год., лекції – 20 год., практичні – 18 год., самостійна робота – 52 год.

Форма контролю – залік.

Порівняльний аналіз політичних інститутів країн Центрально-Східної Європи

Знати:

- зміст основних категорій дисципліни;
- умови та чинники трансформації політичних інститутів в умовах переходу від авторитаризму до демократії на прикладі країн ЦСЄ;
- еволюцію основних етапів демократичного транзиту на прикладі країн ЦСЄ;
- особливості процесу інтеграції країн ВГ та інших країн ЦСЄ до Європейського Союзу

- основні чинники, які впливають на становлення партійних систем в країнах ЦСЄ;
- виборче законодавство країн ЦСЄ;
- особливості становлення політичних систем ЦСЄ;
- типологію та характеристику основних типів виборчих систем у країнах ЦСЄ;
- тенденції розвитку партійних систем країн ЦСЄ.

Вміти:

- оперувати поняттями порівняльного аналізу;
- застосовувати методологію дослідження трансформаційних процесів у країнах Центрально-Східної Європи;
- оцінювати відповідність конкретного стану соціально-політичного розвитку країн Центрально-Східної Європи головним тенденціям еволюції політичних систем;
- використовувати емпіричні методи дослідження демократичних політичних систем у країнах Центрально-Східної Європи;
- визначити значення виборів для суспільства і громадянина, оцінити відповідність виборів міжнародним стандартам демократичності виборів;
- бачити переваги та проблеми в розвитку демократії у країнах Центрально-Східної Європи;
- давати критичну оцінку процесам демократизації в країнах Центрально-Східної Європи;
- використовувати інструменти індексного аналізу для вивчення політичних інститутів.

Тривалість. Всього – 90 год., лекції – 20 год., практичні – 18 год., самостійна робота – 52 год.

Форма контролю – залік.

Технологія написання аналітичного документу

Знати:

- зміст основних категорій дисциплін;
- ключові етапи аналітичної роботи збору інформації;
- основні критерії оцінки інформації у політичній аналітиці;
- методику написання різноманітних аналітичних документів як в сфері державної, так і публічної політики;
- систематизувати наявний набір альтернатив політики та прогнозувати й оцінювати вплив кожної з них;
- можливі засоби поліпшення здійсненості впровадження альтернатив політики, вміти оцінити їх ефективність;
- вимоги до письмового звіту проведеної аналітичної роботи;
- методику презентації підсумків аналітичної роботи;
- особливості аналітичного звіту та аналітичної записки;
- ключові критерії у складанні, оформленні та оприлюдненні результатів аналітичних документів.

Вміти:

- володіти основними прийомами з підготовки та проведення публічних презентацій політичних рекомендацій;
- встановлювати корелятивні відносини між політичною аналітикою, прогнозуванням та консультуванням;
- аналізувати проблему політики та правильно обирати метод її розв'язання;
- здійснювати модельний аналіз політики та визначати роль інформаційних технологій в процесі здійснення аналізу політики;

- розрізняти технології написання аналітичного звіту та записки;
- розробляти та застосовувати оціночні та практичні критерії оцінки альтернатив політики в процесі вибору найоптимальнішого варіанта політики;
- володіти прийомами налагодження ефективної співпраці між замовником і клієнтом;
- проводити аналітичне дослідження;
- готувати аналітичні записки та виступи.

Тривалість. Всього – 90 год., лекції – 20 год., практичні – 18 год., самостійна робота – 52 год.

Форма контролю – залік.

Публічні політики ЄС

Знати:

- зміст основних категорій дисципліни;
- моделі досягнення державно-політичних процесів;
- умови та динаміку аналізу публічної політики, включаючи державно-політичне рішення, аналіз процесу та технологія прийняття державно-політичних рішень, аналітичні ролі та вимоги щодо вироблення і видання порад-рекомендацій; параметри, критерії та процедури вибору політики;
- загальні правила і норми творення й виконання публічних політик у ЄС;
- взаємозв'язок між політикою як взаємодією акторів політичного процесу та політикою як способом організації життєдіяльності держави;
- особливості політичної системи ЄС порівняно з національними політичними системами.

Вміти:

- досліджувати окремі публічні політики ЄС відповідно до моделей їх вироблення і здійснення;
- застосовувати методологію дослідження публічних політик ЄС;
- встановлювати корелятивні відносини та типологію в аналізі публічної політики ЄС;
- аналізувати проблеми у сфері публічної політики;
- здійснювати модельний аналіз публічної політики, роль інформаційних технологій в аналізі публічної політики;
- застосовувати практичні механізми здійснення аналізу публічної політики ЄС;
- визначати специфіку розвитку публічної політики в різних країнах ЄС.

Тривалість. Всього – 90 год., лекції – 20 год., практичні – 18 год., самостійна робота – 52 год.

Форма контролю – залік.

V. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ (КОМПЕТЕНТНОСТІ ПРАКТИЧНОЇ СКЛАДОВОЇ)

Робота над дисертацією

Дисертаційне дослідження виконується в межах навчального процесу.

Здатність рецензувати публікації та презентації, а також брати участь у міжнародних наукових дискусіях, висловлюючи та відстоюючи свою власну позицію. Здатність визначати відповідні задачі та окреслювати їх таким чином, щоб просувати та трансформувати наукові знання та розуміння.

Здатність детально розробляти та переконливо презентувати групі кваліфікованих дослідників відповідний добре обґрунтований план дослідження для вирішення важливих дослідницьких завдань.

Здатність завершити розширене оригінальне дослідження, що базується на критичному розгляді джерел та забезпечене необхідним науковим апаратом таким, як нотатки, бібліографія та публікація відповідних документів.

Здатність презентувати результати дослідження в науковому та ненауковому контекстах, усно та письмово, у формі наукових семінарів, наукових зустрічей та громадських ініціатив (соціально-орієнтовані робочі зустрічі).

Практична складова є невід'ємною при вивченні розробки міжнародних проектів та менеджменту

Педагогічна практика

Метою проходження педагогічної практики є розуміння та сприйняття етичних норм поведінки; здатність до критики й самокритики; креативність, адаптивність і комунікабельність. Підбір матеріалу з питань викладацько-професорських ініціатив, оригінальний виклад на основі дослідження управлінських знань тощо. У ході педагогічної практики аспіранти повинні:

знати:

- основні законодавчі документи, що стосуються системи освіти; права й обов'язки суб'єктів навчального процесу (викладачів, студентів);
- концептуальні основи навчального предмету, його місце в загальній системі знань і цінностей та навчальному плані освітнього закладу.

вміти:

- інтегрувати теоретичні знання і практичний досвід;
- реалізовувати професійні якості на практиці; враховувати в педагогічній діяльності вікові та психологічні особливості студентів; фахово володіти знаннями курсу, достатніми для аналітичної оцінки, вибору й реалізації освітньої програми.

Науковий семінар

Обізнаність та здатність взаємодіяти інтелектуально з найновішими управлінськими дослідженнями у фахових галузях дослідження. Здатність використовувати облікову інформацію з архіву, бібліотечні каталоги та найновіші ІКТ-ресурси, щоб локалізувати джерела та документальний матеріал, корисний для свого власного дослідження. Знання основних можливостей наукової співпраці для поведінкових наук, презентуючи критичний звіт про принаймні одну важливу програму, визначаючи позитивні/негативні аспекти своєї власної області дослідження

Написання наукових публікацій

Здатність об'єднувати (синтезувати) та обговорювати публікації, в межах та поза областю дослідження. Здатність знаходити, аналізувати та об'єднувати набір документів з

джерел у результуючій дисертації та в попередньому до неї дослідженні. Планувати оригінальний вклад на основі дослідження до політологічних знань, пов'язаних з важливою задачею, який є відповідної якості для друку.

Програмні результати навчання:

- Опанувати універсальними навичками дослідника, зокрема застосування сучасних інформаційних технологій, розробки, організації та управління науковими проектами та/або науковими дослідженнями, презентації їх результатів у професійному середовищі через сучасні форми наукової комунікації (академічні наукові публікації, семінари, конференції), в засобах масової інформації та в публічній сфері у національному та міжнародному контексті.
- Використовувати державну та іноземну мову як усно, так і письмово на рівні, достатньому для ефективної професійної комунікації, розуміння іншомовних наукових текстів та підготовки фахових публікацій в Україні і провідних наукових виданнях світу.
- Мати системний науковий світогляд та філософсько-культурний кругозір, який включає розвинене критичне мислення, професійну етику та академічну доброчесність, повагу різноманітності та мультикультурності.
- Комплексне розуміти природу та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації.
- Знати на поглибленому рівні нормативну та позитивну політичну теорію, політичний аналіз, порівняльну та прикладну політологію та володіти категорійно-понятійним та аналітично-дослідницьким апаратом сучасної світової політичної науки.
- Комплексно розуміти принципи функціонування та закономірності розвитку влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, політичної поведінки, політичної культури та ідеології, світової політики та політики окремих країн та регіонів.
- Комплексно застосовувати широкий спектр політологічних понять, теорій і методів до аналізу владно-політичних відносин політичних акторів, інститутів та ідей відповідно до певного історичного або сучасного контексту.
- Комплексно розуміти особливості реалізації влади у різних політичних системах та використовувати сучасні політологічні теорії, концепти та методи аналізу політики на місцевому, національному та міжнародному рівні.
- Конструювати дизайн, розробляти програму та виконувати комплексні політологічні дослідження з використанням широкого кола прикладних методів, технологій та інструментарію аналізу.
- Фахово викладати політологічні дисципліни на відповідному рівні даної освітньої кваліфікації.